

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 31 januari 1931 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till upprensning av avloppskanalerna till Mästermyr i Gotlands län.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 3 januari 1931 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 20, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att till upprensning av avloppen genom Mästermyr i Gotlands län må anvisas statsbidrag från statens avdikningsanslag med 58,200 kronor.

Den 31 december 1902 beviljade Kungl. Maj:t lån från odlingslånefonden med 229,700 kronor till ett företag, avseende torrläggning av Mästermyr inom Levede, Fardhems, Hemse, Alva, Hablingbo, Silte och Sproge socknar i Gotlands län, vilket belopp motsvarade lånesökandenas andel i den beräknade kostnaden för företaget.

Ifrågavarande företag planlades vid en under åren 1898—1899 hållen syn enligt lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan avledning av vattnen. Kostnaden för företaget beräknades vid syneförrättningen till 396,800 kronor. Båtnaden uppskattades till 791,266 kronor 8 öre. Enligt den i samband med lånets beviljande fastställda arbetsplanen omfattade företaget en areal om 2,641 hektar 84 ar, varav 71 hektar 14 ar åker och 2,570 hektar 70 ar annan mark.

Den 31 december 1907 beviljades till företaget ytterligare lån från odlingslånefonden med 7,600 kronor för bestridande av på lånesökandena belöpande andelar i dels vissa förrättningskostnader, sammanlagt 9,434 kronor 12 öre, vilka kostnader icke medräknats vid beräkningen av det år 1902 beviljade lånet, och dels ett belopp å 3,625 kronor 44 öre, varmed kostnaden för intill 1906 års utgång verkställt arbete, räntor ej medräknade, funnits överstiga vad för samma arbete beräknats vid 1898—1899 års syneförrättning.

Efter det sedermera vissa av företaget berörda jordägare, representerande sammanlagt 41.64 procent av det genom torrläggningen uppkommande förbättringsvärdet, av sagt sig båtnaden av företaget, och dem åvilande betalningsskyldighet sålunda överflyttats på övriga i företaget

kvarstående delägare, och sedan förnyad beräkning av arbetskostnaderna givit vid handen, att dessa kunde förväntas komma att stiga till i runt tal 540,000 kronor, beviljades ytterligare till företaget den 18 december 1908 från odlingslånefonden ett försträkningsbelopp av 302,700 kronor. Härav har till företaget utbetalats 287,600 kronor. Återstoden, eller 15,100 kronor, som hade beräknats på mark, vars ägare icke sökt lån, har icke tagits i anspråk. Av förenämnda lån, 287,600 kronor, belöpte 69,000 kronor på lånesökandenas egen jord och 218,600 kronor på samma intressenters andel i den jord, beträffande vilken båtnadsavsägelse ägt rum.

Till företaget har sålunda utgått lån från odlingslånefonden med sammanlagt $(229,700 + 7,600 + 287,600 =)$ 524,900 kronor, vilket belopp, fördelat med 306,300 kronor på lånesökandenas egen jord och 218,600 kronor på båtnadsjord, motsvarat lånesökandenas andel i nyssnämnda kostnads-summa 540,000 kronor.

Företaget blev i sin helhet fullbordat år 1910 och godkändes den 10 januari 1911 av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Under åren 1925—1927 gjordes såväl av länsstyrelsen i Gotlands län som från delägare i Mästermyren hos Kungl. Maj:t framställningar om upprensning på statens bekostnad av avloppen genom Mästermyren. I ett av lantbruksstyrelsen den 1 oktober 1926 avgivet yttrande i ärendet förordade styrelsen rensningsarbetets utförande enligt ett av statens lantbruksingenjör Carl Berner uppgjort förslag alternativ II, slutande å ett kostnadsbelopp av 58,200 kronor. Framställningarna föranledde emellertid icke någon åtgärd.

I två likalydande *motioner* till 1928 års riksdag (I:115; II:200) anhölls, att riksdagen ville till upprensning av kanalerna i Mästermyr enligt Berners omförmälda, av lantbruksstyrelsen godkända alternativ II anslå ett belopp av 58,200 kronor.

I utlåtande över berörda motioner hemställde *jordbruksutskottet*, att riksdagen måtte medgiva, att Kungl. Maj:t finge utan hinder av gällande bestämmelser, efter den närmare prövning, som kunde befinnas erforderlig, för upprensning av kanalerna i Mästermyr bevilja lån med intill 58,200 kronor från statens avdikningslånefond. Utskottet yttrande därvid följande.

Av vad i ärendet anförts framginge, att underhållet av de genom berörda dikningsföretag upptagna avloppskanalerna blivit i sådan grad åsidosatt, att en omedelbar upprensning syntes ofrånkomlig för att icke de ur såväl enskild som allmän synpunkt betydande värden, vilka med företaget avsetts att vinnas, skulle gå helt till spillo. Denna intressenternas uraktlåtenhet kunde utskottet icke undgå finna vara i särskild grad anmärkningsvärd med hänsyn till den delägarna i företaget såsom innehavare av lån från odlingslånefonden åliggande underhållsskyldigheten. Enligt vad länsstyrelsen och lantbruksstyrelsen uttalat, kunde intressenterna på grund av under årens lopp starkt tilltagande försämring i företagets ekonomiska läge icke tänkas vara i stånd att själva bestrida de erforderliga rensningsarbetena. Med avseende å de förluster, som

genom kanalernas vidare igenslamning skulle följa för det allmänna, ville utskottet särskilt erinra, att omkring 40 procent av jordägarna avsat sig båtnaden av företaget. Då odlingslån i förevarande fall beviljats jämväl beträffande båtnadsjord, hade följt, att odlingslånen kommit att i motsvarande omfattning fördelas å enbart sådan jord med därav följande minskad säkerhet för staten. Vid sådant förhållande torde statens möjlighet att återfå sina utlägg i väsentlig mån bli beroende av att det ifrågasatta upprensningsarbetet komme till stånd.

I det läge, som saken sålunda befunne sig, syntes utskottet en ytterligare medverkan från statens sida knappast kunna undvikas. Med avseende å den form, vari en sådan medverkan borde lämnas, hade i motionerna ifrågasatts beviljande av statsbidrag utan återbetalningsskyldighet. Med hänsyn till den uraktlåtenhet i fråga om underhållet, som intressenterna låtit komma sig till last, och jämväl i betraktande av de konsekvenser, som skulle kunna följa av beviljande av direkt bidrag, kunde utskottet icke förorda denna väg utan ansåge, att understödet borde givas i form av lån. I fråga om beloppets storlek, vilket i motionerna upptagits i överensstämmelse med vad lantbruksstyrelsen tillstyrkt, föranledde detta ingen utskottets erinran. Utskottet ville härvid understryka angelägenheten av att kravet på ett tillfredsställande fortgående underhåll av avloppskanalerna bestämt upprätthölles. En viss garanti i detta avseende torde för övrigt ligga däri, att intresset för odling å myren enligt vad som inom utskottet upplysts befunne sig i ständig stegring.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan (skr. nr 222/1928).

Sedan lantbruksstyrelsen efter remiss i utlåtande till Kungl. Maj:t den 5 juni 1928 tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte för upprensning av kanalerna i Mästermyr bevilja lån med högst 58,200 kronor från statens avdikningslånefond, att jämlikt de för tillgodonjutande av lån från nämnda fond gällande bestämmelser utgå till de intressenter i företaget, vilka genom anmälan till lantbruksstyrelsen förklarade sig önska bli delaktiga av sådant lån för gäldande av på dem belöpande andelar i kostnaderna för arbetet, samt Kungl. Maj:t därefter anbefallt länsstyrelsen i Gotlands län att, efter vederbörandes hörande, avgiva utlåtande i ärendet, har länsstyrelsen den 2 november 1928 avgivit sådant utlåtande. Av detta utlåtande inhämtats, bland annat, att länsstyrelsen i skrivelser, som genom vederbörande landsfiskalers försorg delgivits intressenterna i företaget, uppmanat dessa att skriftligen giva till känna, huruvida de önskade bli delaktiga i det ifrågasatta odlingslånet för kanalernas upprensning eller ej, samt att av de till 120 uppgående intressenterna, som besvarat frågan, samtliga utom en givit nekande svar.

Departementschefen har i ärendet anförde:

»Den av 1928 års riksdag medgivna rätten för intressenterna uti Mästermyrs torrlägningsföretag att för upprensning av kanalerna i myren erhålla lån från statens avdikningslånefond har icke medfört åsyftat resultat. Allenast en av företagets till betydligt över hundratalet uppgående intressenter har förklarat sig vilja bli delaktig av ett sådant lån. Med hänsyn till de betydande kostnader, Mästermyrens utdikning

dragit, och den avsevärda skuld, som delägarna i myren med anledning därav redan åsamkats, torde det icke kunna förtänkas dem, om de tveka att ikläda sig ytterligare utgifter för företaget. Av utredningen i ärendet synes dessutom framgå, att för många av dem en ökning av skuldbördan rentav skulle medföra fara för ekonomiskt sammanbrott. Åtskilliga andra förmå icke gälda ens de under nuvarande förhållanden å dem belöpande odlingslåneannuiteter, och ett flertal fastigheter hava för utfående av förfallna sådana annuiteter varit föremål för exekutiva auktioner, därvid emellertid anbud ej erhållits och statsverket fått vidkännas auktionskostnaderna.

Att en upprensning av avloppskanalerna är nödvändig och att sådan åtgärd måste företagas inom en nära framtid, om icke hela det dyrbara utdiktningssarbetet skall bliva värdelöst och såväl de enskilda intressenterna som staten tillskyndas stora förluster, därom torde knappast råda någon tvekan. Vid sådant förhållande synes under förhandenvarande omständigheter icke stå någon annan utväg öppen än ett understödjande från statens sida av mera verksam art än som skedde genom 1928 års riksdagsbeslut.

Såväl länsstyrelsen och statskontoret som numera ock lantbruksstyrelsen hava tillstyrkt, att anslag utan återbetalningsskyldighet ställes till förfogande för ifrågasatta upprensningsarbete till enahanda belopp som det ifrågasatta lånet eller 58,200 kronor. Under erinran tillika, att statsbidrag utan återbetalningsskyldighet icke förut kommit Mästermyrs torrlägningsföretag till godo, finner jag mig böra tillstyrka det sålunda föreliggande förslaget. Det ifrågasatta understödet torde böra utgå från statens avdiktningssanslag.»

Utskottet

Med hänsyn till de i ärendet upplysta förhållandena finner utskottet i likhet med departementschefen någon annan utväg icke stå öppen än ett understödjande i förevarande avseende från statens sida av mera verksam art än som innefattades i 1928 års riksdagsbeslut. Utskottet anser sig därför böra i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och på sätt samtliga i ärendet hörda myndigheter förordat tillstyrka, att anslag utan återbetalningsskyldighet ställes till förfogande för ifrågasatta upprensningsarbete till enahanda belopp som det ifrågasatta lånet eller 58,200 kronor. Mot det föreslagna sättet för medlens beredande har utskottet ingen erinran. Utskottet vill härvid ytterligare understryka sitt i ovanberörda utlåtande gjorda uttalande rörande angelägenheten av att kravet på ett tillfredsställande fortgående underhåll bestämt upprätthålles.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet.

att riksdagen må medgiva, att till uppreprensning av avloppen genom Mästermyr i Gotlands län må anvisas statsbidrag från statens avdikningsanslag med 58,200 kronor.

Stockholm, den 31 januari 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 4.